2022.063

Archeologienota Roeselare Moorseelsesteenweg 136

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

19-5-2022

Titel: Archeologienota Roeselare Moorseelsesteenweg 136

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2022D181

Intern projectnummer: 2022.063

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Roeselare (Rumbeke), Moorseelsesteenweg 136

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 63683,28 en Y: 177740,33; X: 63928,35 en Y: 177857,69

Oppervlakte plangebied: 5357m²

Kadastergegevens: Roeselare, Afdeling 7 Rumbeke Afdeling 1, Sectie C, perceel 462D (partim) (zie figuur 6)

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 19/05/2022

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING 4

1.1. WETTELIJK KADER 4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT 4
1.2.1. VRAAGSTELLING 4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN 4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE 5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE 5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK 6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN 6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING 6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN 6

2. BUREAUONDERZOEK 7

2.1. HUIDIGE TOESTAND 7
2.2. GEPLANDE WERKEN 9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING 10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING 10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING 12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING 14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING 15
2.4. HISTORISCHE SITUERING 18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING 25

3. SYNTHESE 27

3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON 27
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK 27
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM 28
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM 29
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN 30

4. SAMENVATTING 32

5. BIBLIOGRAFIE 34

6. BIJLAGES 35

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor het verkavelen van gronden te Rumbeke Moorseelsesteenweg 136 (deelgemeente van Roeselare, provincie West-Vlaanderen), waarbij de oppervlakte van de te verkavelen percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.[1] Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt[2], de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius[3], een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.[4] Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.[5]

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

[2] http://www.geopunt.be/kaart

[3] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/

[5] http://www.ngi.be/topomapviewer/

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, 5357m² groot, heeft een rechthoekige vorm en grenst in het oosten aan de Moorseelsesteenweg. Het terrein is onbebouwd en volledig in gebruik als landbouwgrond. Het is gelegen ten zuiden van woning Moorseelsestraat 136 en ten noorden van woning Moorseelsestraat 150. Tussen woning nr. 136 en het plangebied is een bovengrondse hoogspanningsleiding aanwezig.

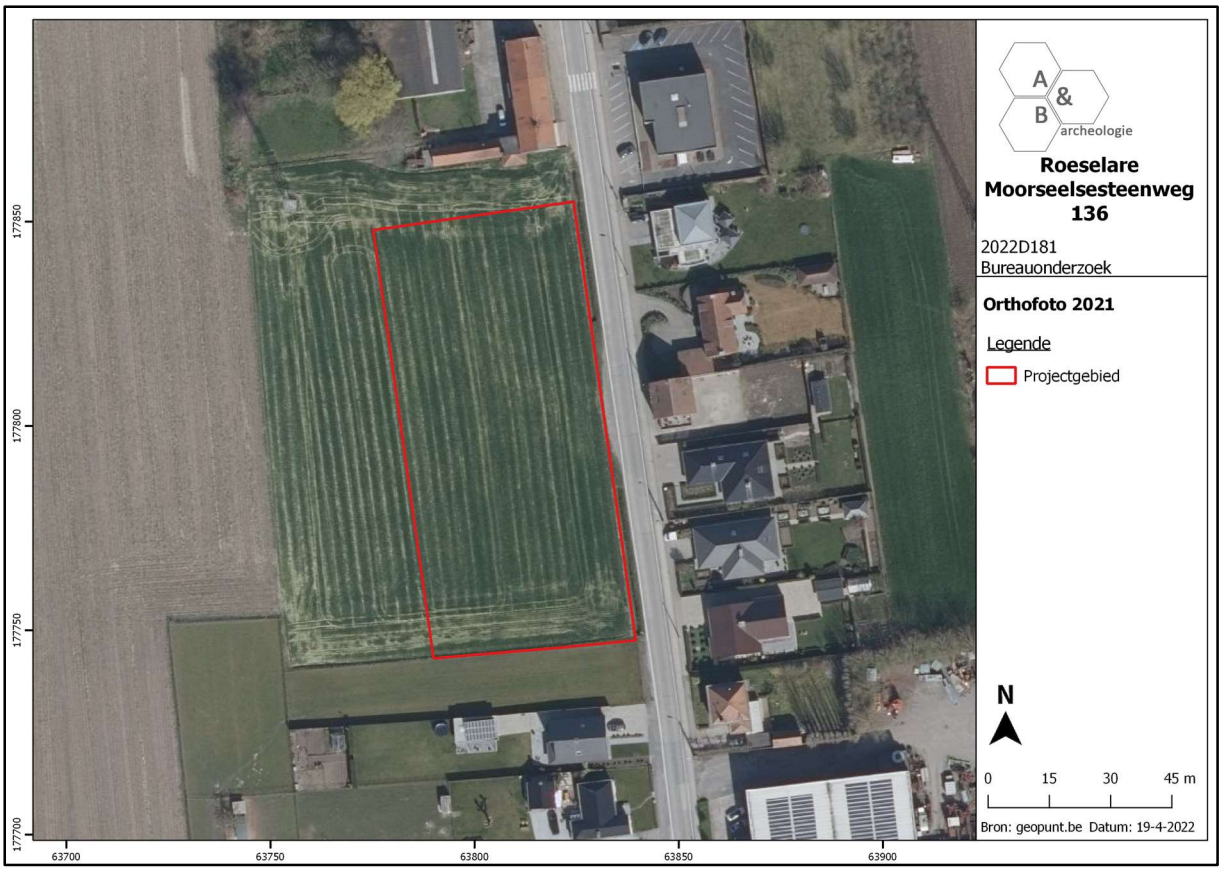

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2021 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Zicht vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps).

2.2. Geplande werken

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 5 bouwloten. Op elk lot wordt een vrijstaande woning gebouwd, met errond een tuin. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, de woningen hebben uitweg naar de Moorseelsesteenweg in het oosten. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het terrein (bouwrijp maken, nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, tuinaanleg,…). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale oppervlakte van de bouwloten. Er wordt opgemerkt dat het noordelijke deel van bouwlot 5 binnen het magnetisch veld is gelegen van de daar aanwezige hoogspanningsleiding; voor werken in de hoogte in deze zone gelden veiligheidsrestricties.

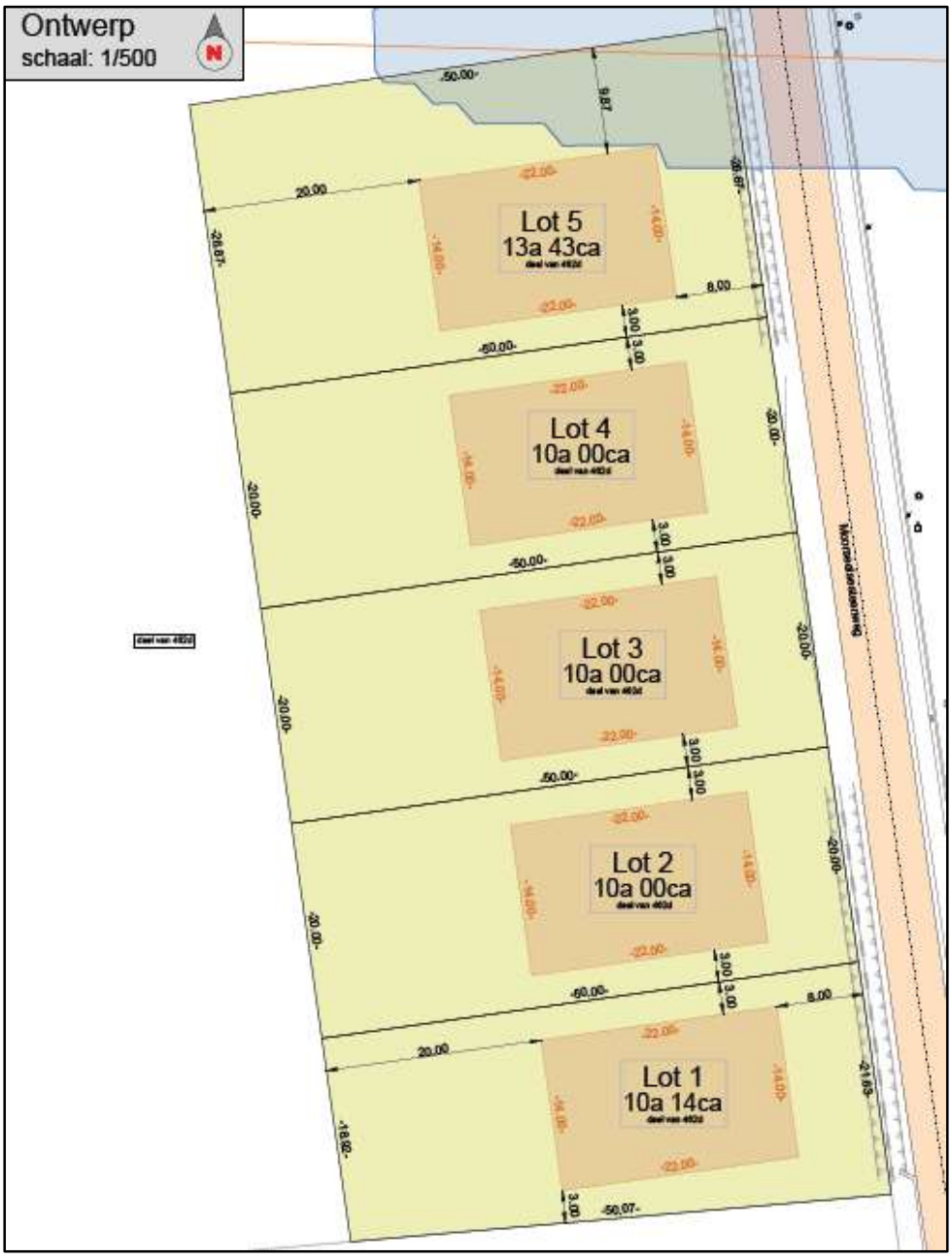

Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Rumbeke is gelegen ten zuidoosten van de stad Roeselare, tamelijk centraal in het zuidelijke deel van de provincie West-Vlaanderen. De fusiegemeente Roeselare bestaat naast hoofdgemeente Roeselare en de deelgemeente Rumbeke ook nog uit de deelgemeenten Oekene en Beveren. De kern van Rumbeke is vergroeid met de stedelijke agglomeratie van Roeselare en bevindt zich ca. 3,3km ten noorden van het plangebied. De Moorseelsesteenweg is een noord-zuid georiënteerde weg die Roeselare/Rumbeke in het noorden verbindt met de kernen van Ledegem en Moorsele in het zuiden. Het terrein bevindt zich in een landelijke omgeving met verspreide bebouwing. Op de bodemgebruikskaart (2001) staat het terrein hoofdzakelijk aangeduid als 'Akkerbouw', wat overeenkomt met het huidige gebruik.

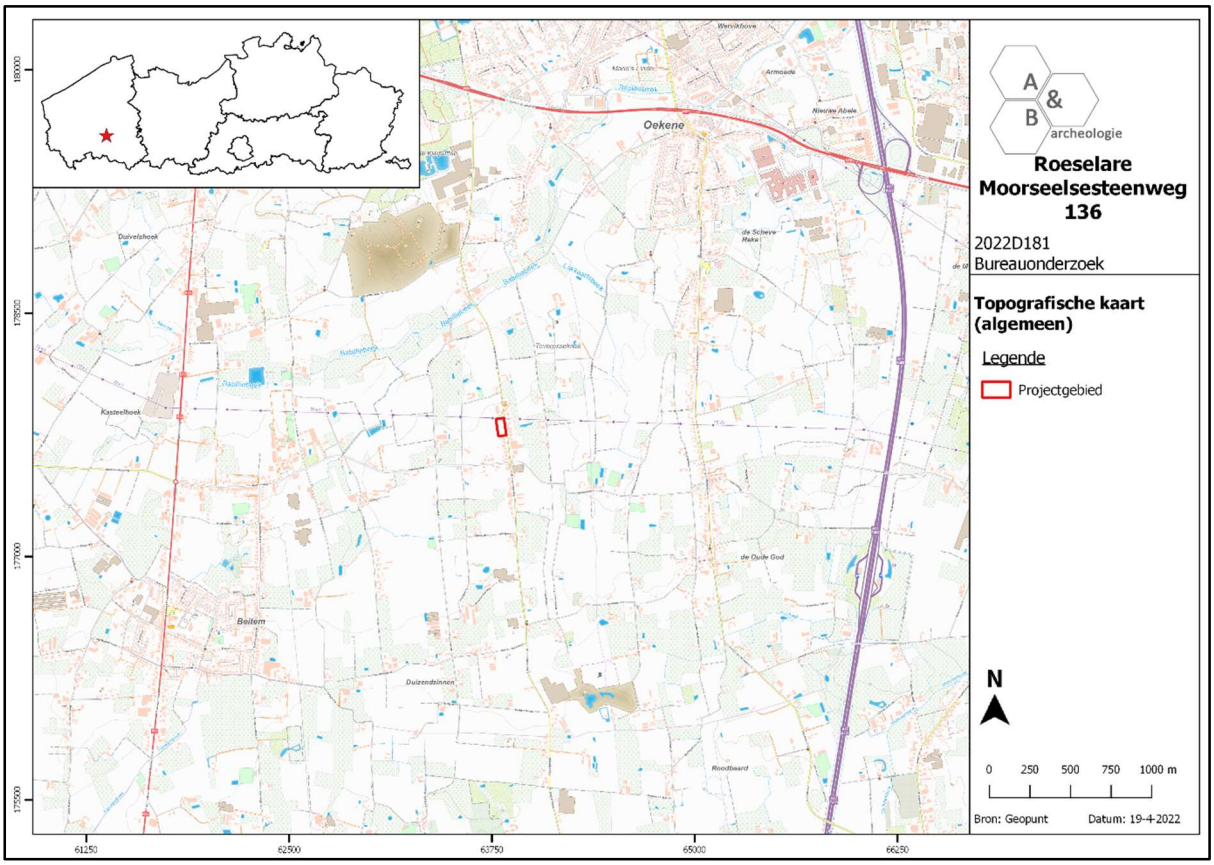

Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

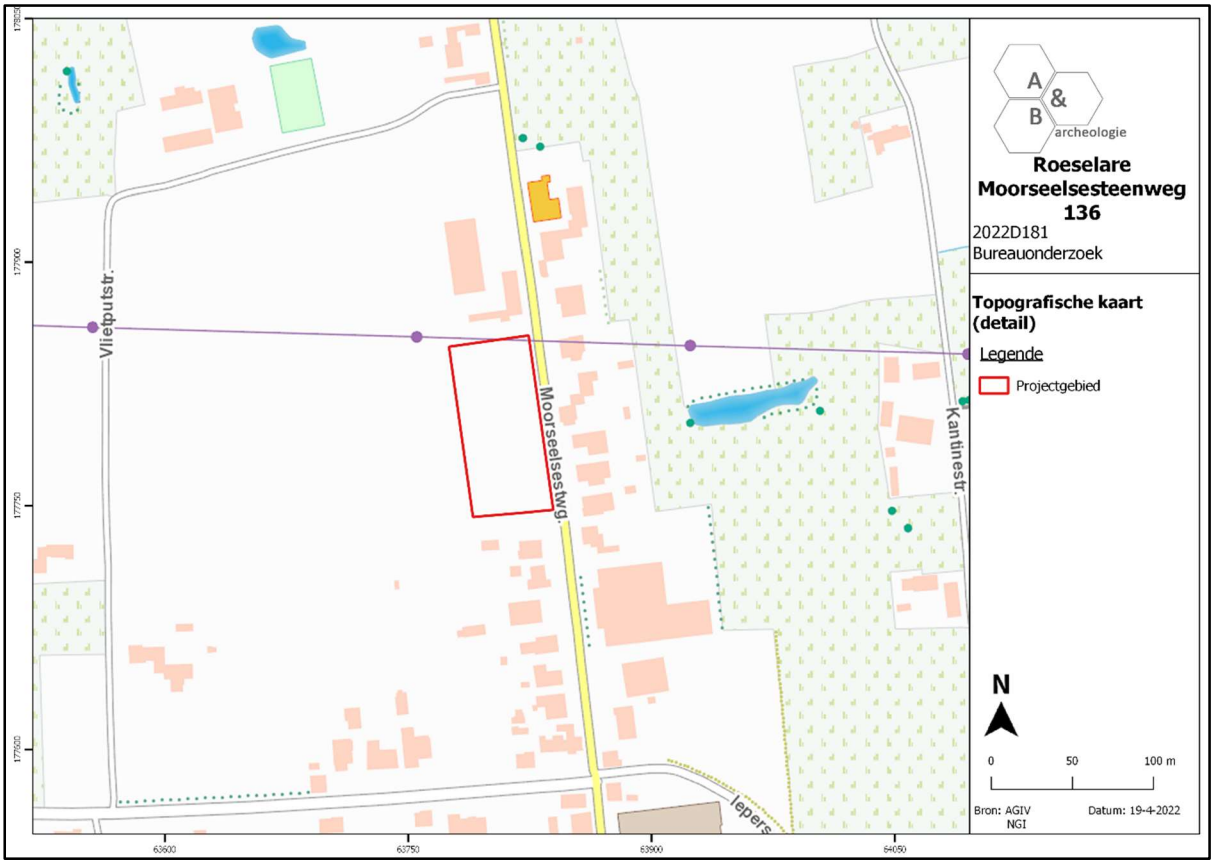

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

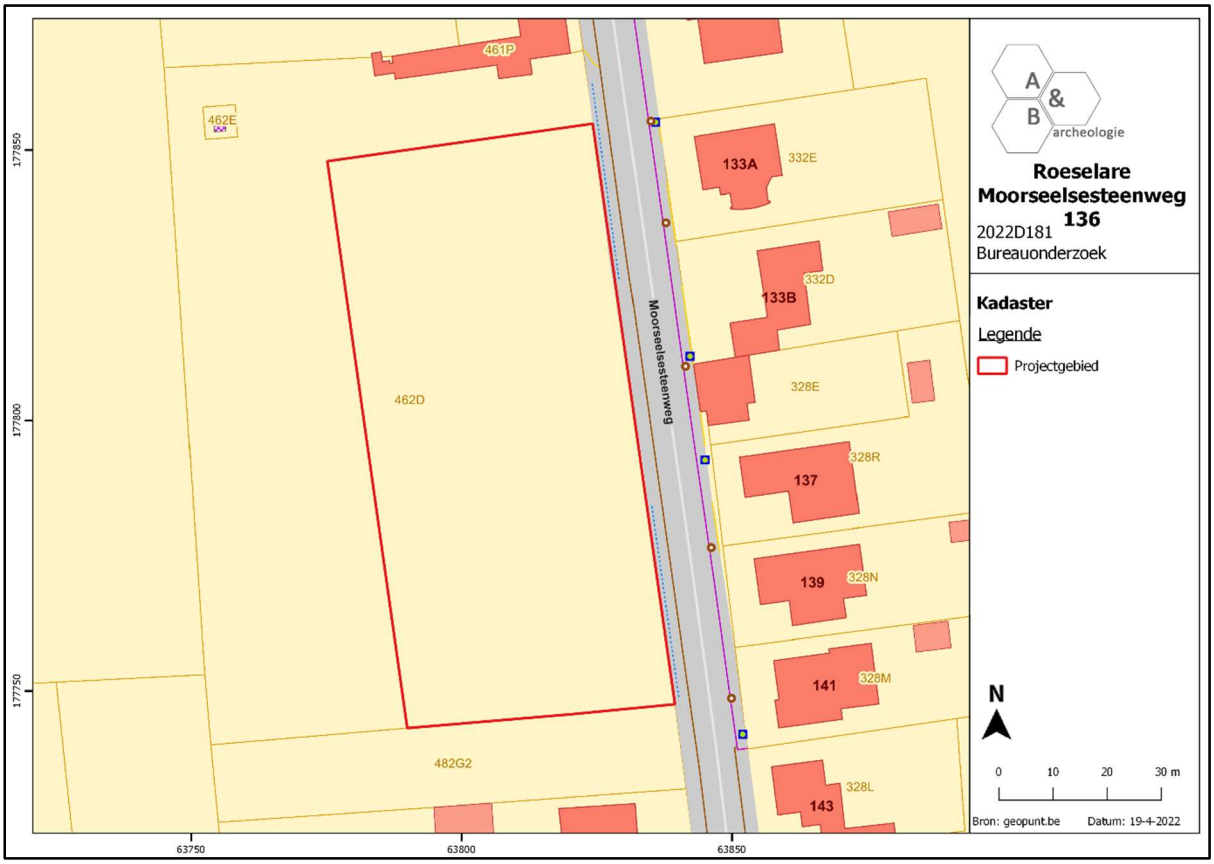

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

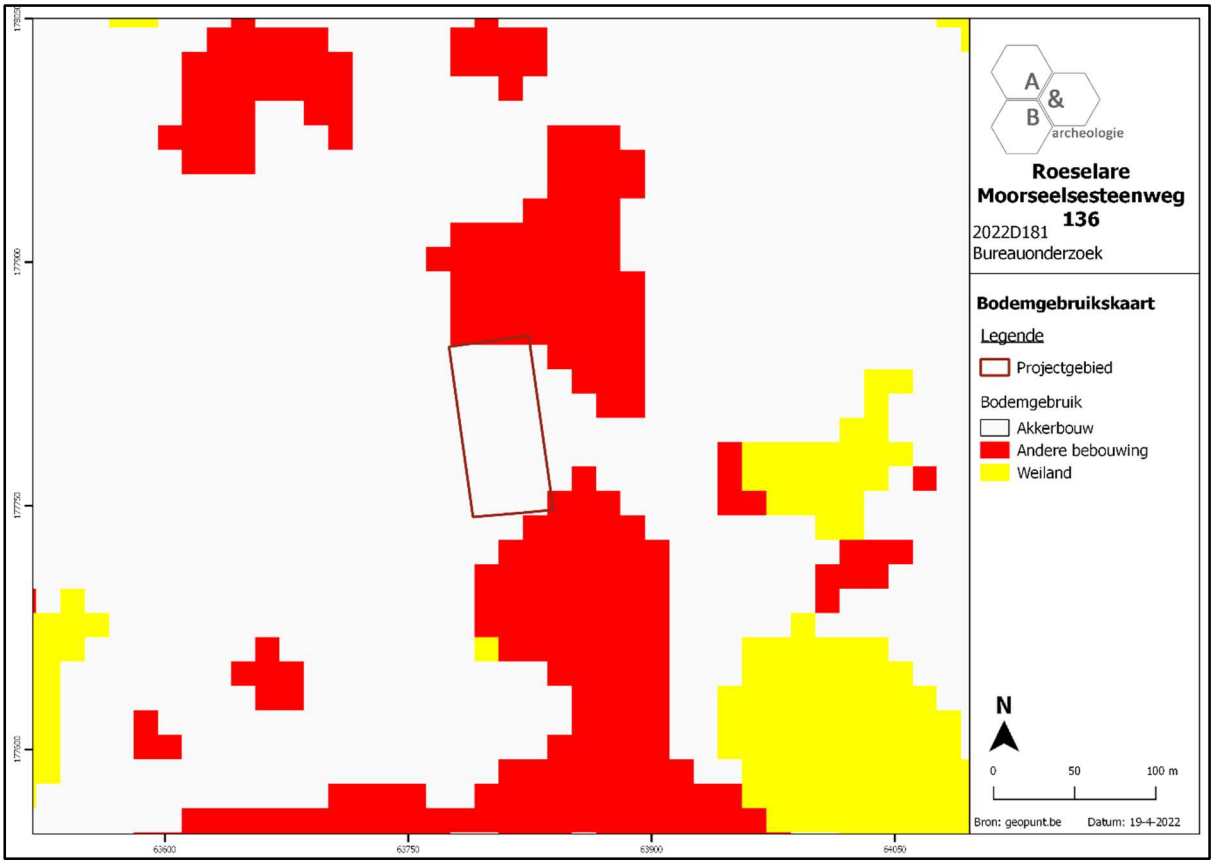

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

Doorheen het zuidelijke deel van Rumbeke loopt een west-oost georiënteerde rug, die ten zuiden van het plangebied een kleine uitloper heeft naar het noorden. Het terrein bevindt zich net onderaan de noordflank van deze uitloper. Het plangebied vertoont een geleidelijk dalend verloop van zuid (+26,90m TAW) naar noord (+25,90m TAW). In de directe nabijheid zijn geen natuurlijke waterlopen aanwezig. Ca. 750m ten westen loopt de Godelievebeek, ca. 750m ten oosten de Lakkaartsbeek; deze monden noordwaarts uit in de Babilliebeek, die op zijn beurt ten oosten van de dorspkern van Rumbeke in de Mandel loopt. Er wordt aan het plangebied een zeer lage erosiegraad toegekend.

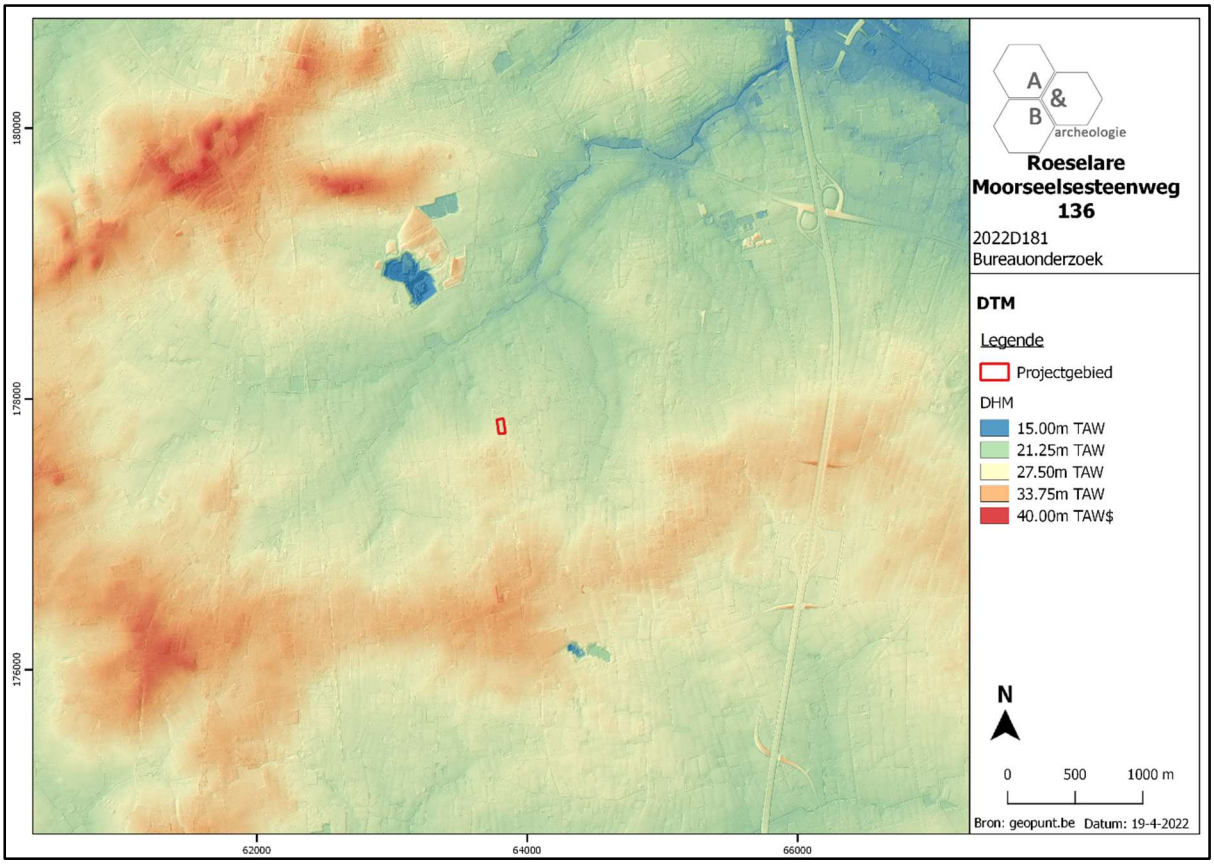

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

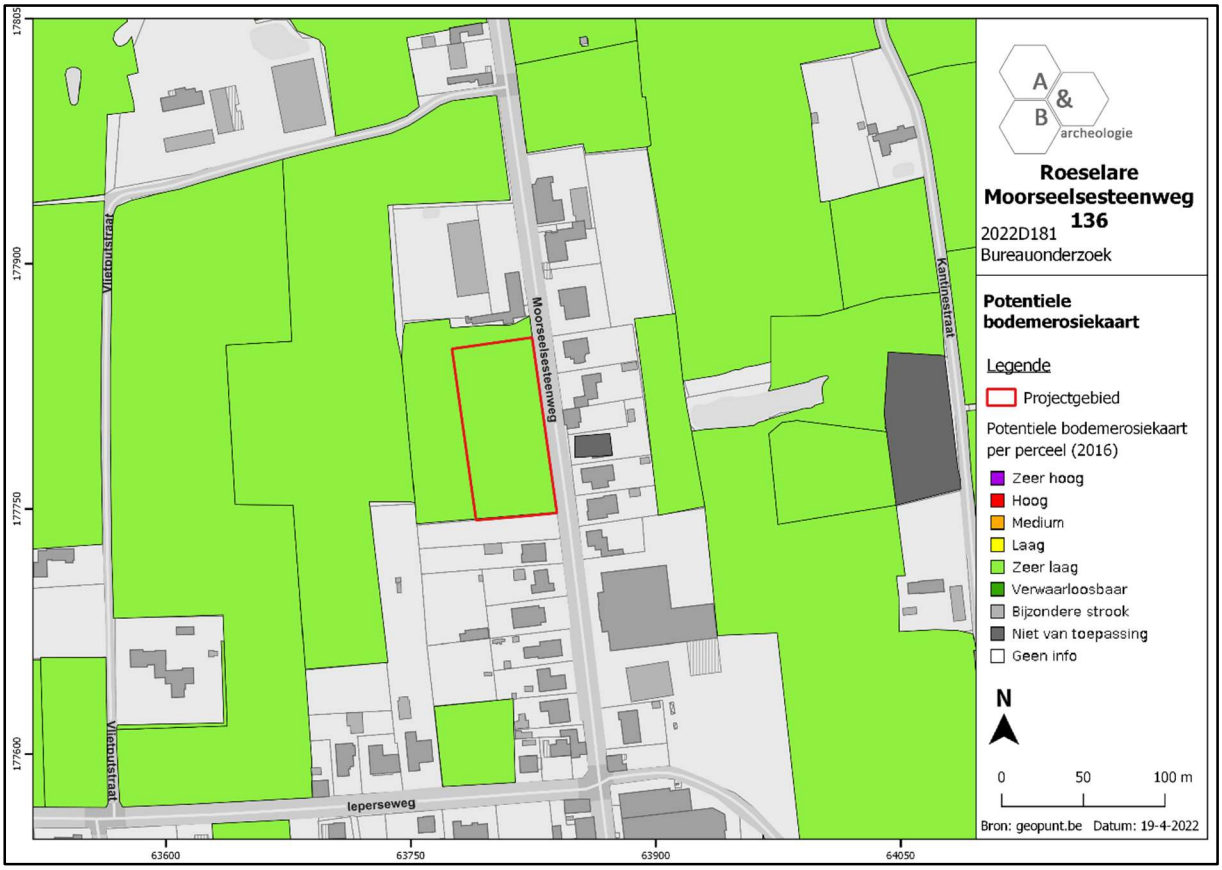

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Het plangebied wordt deels gekarteerd als bebouwde zone (OB), maar er kan op het volledige terrein een Ldc-bodem verwacht worden, mogelijk met klei op geringe of matige diepte. Het is een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Onder de donker grijsbruine bouwvoor komt een bleekbruin uitgeloogde horizont voor die aan de contactzone met de textuur B zwakke roestverschijnselen vertoont. De textuur B is verbrokkeld, sterk gevlekt en door oxydo-reductieverschijnselen met bruinrode en grijze vlekken doorweven. Soms wordt het materiaal zwaarder of zandiger in de diepte. Heel dikwijls komt op wisselende diepte het Tertiair substraat voor. Boven het klei- of klei-zandsubstraat komt veelal een roestige band voor ten gevolge van het stagnerend water. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de textuur B. Deze bodems zijn te nat in de winter, blijven lang fris in de lente en zijn algemeen goed vochthoudend in de zomer.

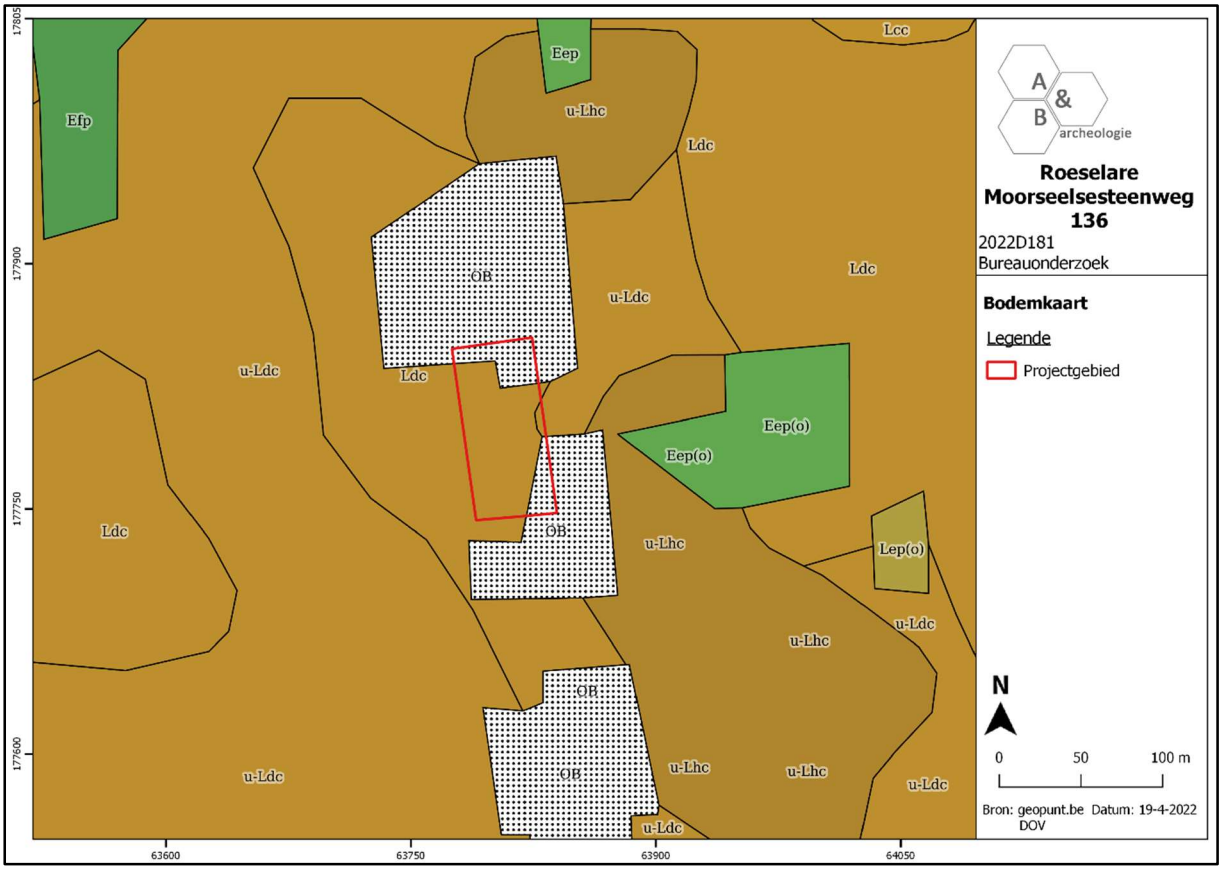

Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, Lid van Aalbeke: donkergrijze tot blauwe klei, glimmers. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied is gelegen binnen type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

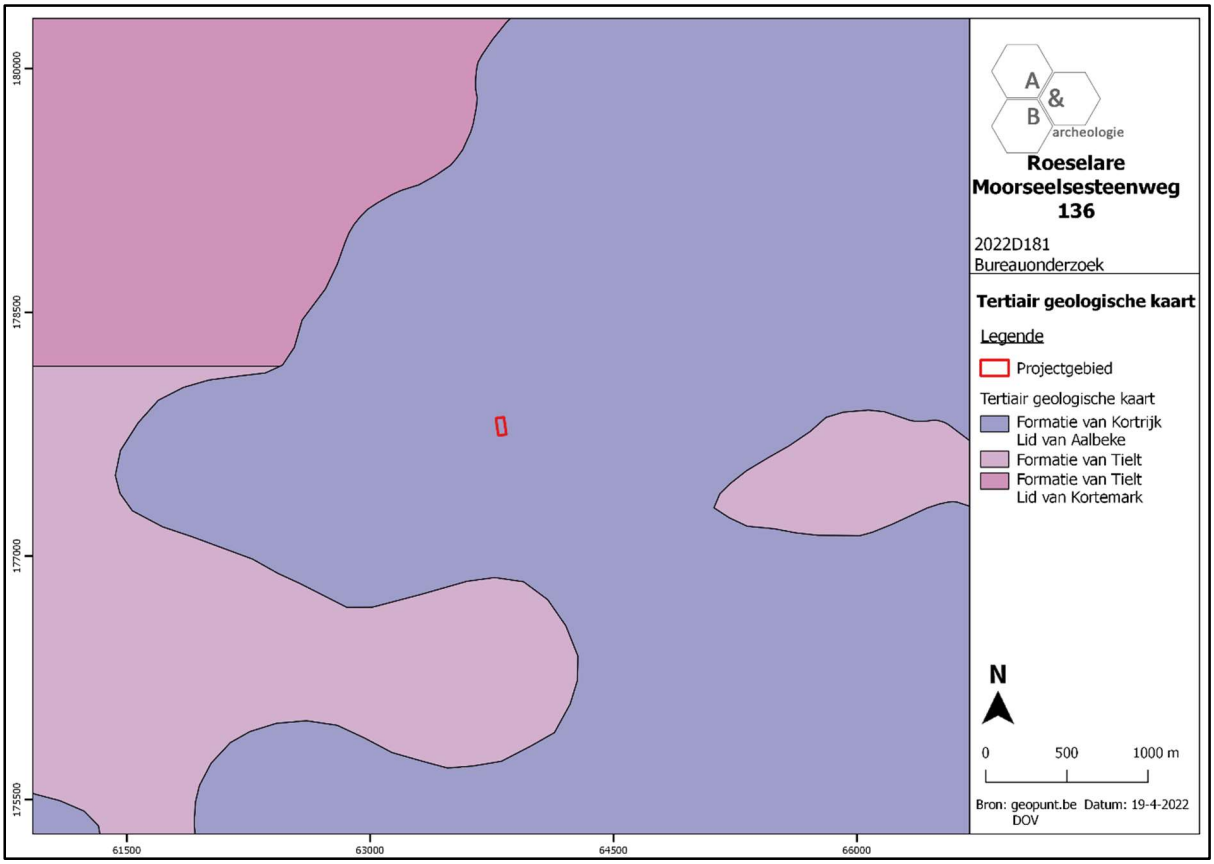

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

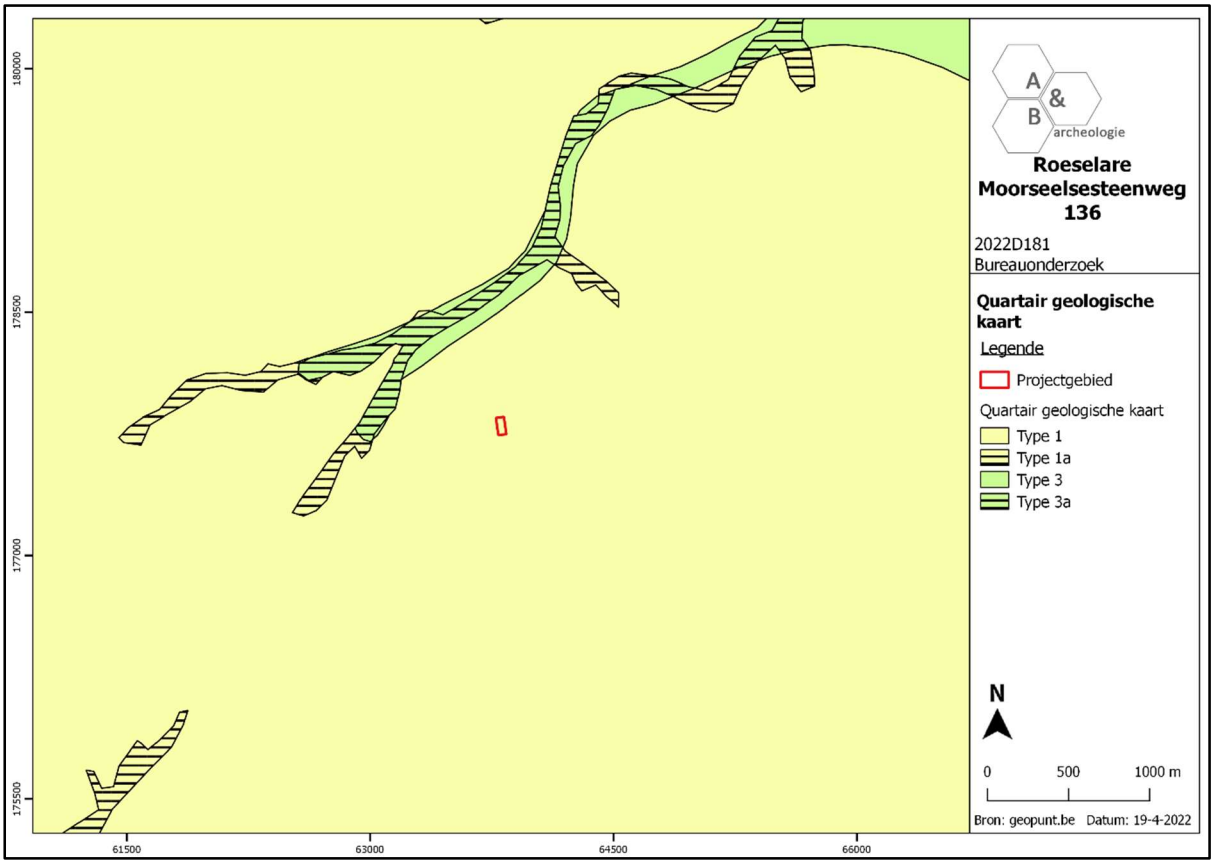

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

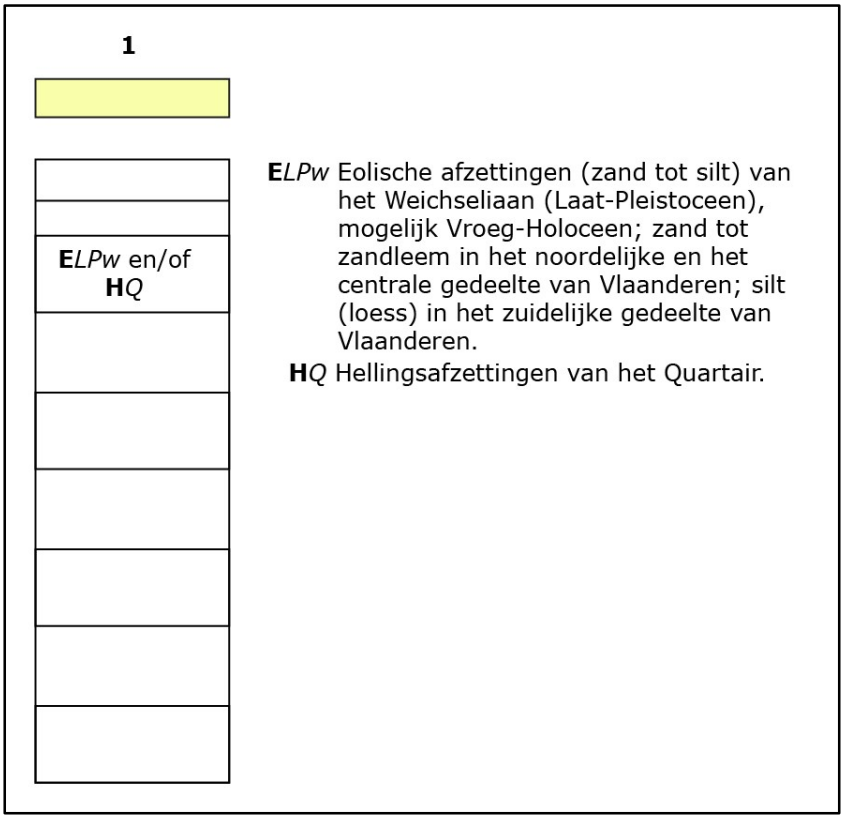

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering[6]

De oudste vermelding van Rumbeke dateert uit de 12de eeuw als "Rumbeca", zijnde: moeras of meer waarschijnlijk, brede beek. De parochie Rumbeke omvat in de 12de eeuw het huidige grondgebied van Rumbeke, Oekene en Kachtem, laatst genoemde verwerven hun zelfstandigheid in 1143. In 1889 wordt Beitem, dat sinds 1866 een kerk heeft, een zelfstandige parochie; in 1935 volgt de parochie Sint-Henricus met de gehuchten Zilverberg en Den Aap. De parochie Rumbeke maakt achtereenvolgens deel uit van het bisdom Doornik, Brugge (1559), Gent (1802) en Brugge (1834). Het patronaat is van 1116 tot 1559 in handen van de Sint-Bertinusabdij van Sint-Omaars. Tijdens het ancien régime behoort Rumbeke tot de Kasselrij Ieper, waar het samen met Roeselare-Binnen, Roeselare-Buiten en andere het Oost-Ieperambacht vormt. Tot de 16de eeuw vormt het een betwist gebied tussen de kasselrijen Ieper en Kortrijk. Rumbeke is verdeeld over vier heerlijkheden, met name Rumbeke, 't Hof van Izegem, Hazelt en Roeselare-ambacht. De belangrijkste en grootste is de heerlijkheid Rumbeke, ook wel Caestre genoemd; oorspronkelijk eigendom van de graven van Vlaanderen, in de loop van de 13de eeuw in handen van de heren van Wervik en dan achtereenvolgens de families van Nevele, Lichtervelde, Gistel en Antoign. In 1426 wordt de heerlijkheid verkocht aan Segher van Langemeersch. In 1479 komt de heerlijkheid, via huwelijk, in handen van de familie de Thiennes. In 1649 verheven tot graafschap. De zetel van de schepenbank was vermoedelijk gevestigd in de herberg "De Rooden Leeuw" nu " 't Oud Stadhuis" op het Kerkplein. De heerlijkheid " 't Hof van Izegem" behoort oorspronkelijk toe aan de heren van Izegem, doch in 1550 aangekocht door Thomas I de Thiennes van Rumbeke (vanaf 1649 met Rumbeke verenigd). Tijdens de godsdienstoorlogen wordt Rumbeke zwaar getroffen, onder meer de kerk wordt volledig geplunderd en de dorpskern ligt in puin. In 1678-1713 wordt de kasselrij Ieper met onder meer Rumbeke ingelijfd bij Frankrijk (oorlogen van Lodewijk XIV). Vanaf de 16de eeuw vormt de vlasindustrie een belangrijke bijkomende inkomstenbron voor tal van landarbeiders, die zich toeleggen op de huisspinnerij en -weverij. Tot begin 19de eeuw blijven velen werkzaam binnen deze structuur, maar tijdens de crisis van de zogenaamd "slechte jaren" (1845-1847) emigreren velen naar Frankrijk waar de mechanisatie van spinnerijen en weverijen reeds is ingezet. In de tweede helft van de 19de eeuw bloei van cichoreikweek: in 1849 telt Rumbeke slechts vijf cichorei-asten, in 1866 zijn het reeds eenendertig. Ook opkomst van steenovens: tussen 1858 en 1867 worden er tien opgericht. Veel van deze bedrijven schakelen in de jaren 1930 van de veldovens over naar tunnelovens, zogenaamd "Hoffmann". Oprichting van de eerste kantonnale weefschool in 1849 onder invloed van I. Rommel, lijnwadenfabrikant. De textielnijverheid in Rumbeke kent haar hoogtepunt in het eerste kwart van de 20ste eeuw met de komst van drie mechanische weverijen: de eerste mechanische weverij wordt in 1906 opgericht door Adolf Sioen aan het station van Rumbeke, een tweede mechanische weverij Boucquey-Sabbe volgt circa 1912, gestart in 1899 als lijnwaadbedrijf "Société sous nom collectif Boucquey-Sabbe", voornamelijk gebaseerd op huisarbeid. De derde weverij is "Lainière des Flandres", Blinde Rodenbachstraat, gesticht in 1912. Voorts een jacquardweverij opgericht in 1928 (Dweerstraat) en uitgebreid in 1941 met een "magazijn en eetplaats voor het werkvolk", naar ontwerp van G. Marelis. Ook nog de conservenfabriek "Optima N.V.", opgericht in 1923 in de Stationsstraat, naar ontwerp van J. De Bruycker. Rumbeke telde dertien molens: enkel de

[6] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13735

Kazandmolen (Mandellaan) bleef bewaard, de overige verdwenen voornamelijk in de loop van de 19de eeuw en het eerste kwart van de 20ste eeuw. In 1918 zijn er zware beschadigingen tijdens het bevrijdingsoffensief, met woningnood tot gevolg.

Het plangebied is veraf gelegen van het dorpscentrum. Concrete informatie voor het terrein kan afgeleid worden uit historische kaarten, die voor wat betreft het plangebied betrouwbaar zijn vanaf eind 18de eeuw. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het plangebied onbebouwd en reeds in gebruik als landbouwgrond. Net ten zuiden worden enkele gebouwen aangeduid, de Moorseelsesteenweg is reeds aanwezig. Deze situatie is ook op de 19de- en 20ste-eeuwse kaarten en de recentere luchtfoto's te zien is. Sinds ca. 250 jaar hebben er zich dus geen grootschalige bodemingrepen voorgedaan op het terrein, dat op heden nog steeds als akker in gebruik is. De bebouwing op het perceel net ten zuiden van het plangebied werd enkele jaren geleden afgebroken.

Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

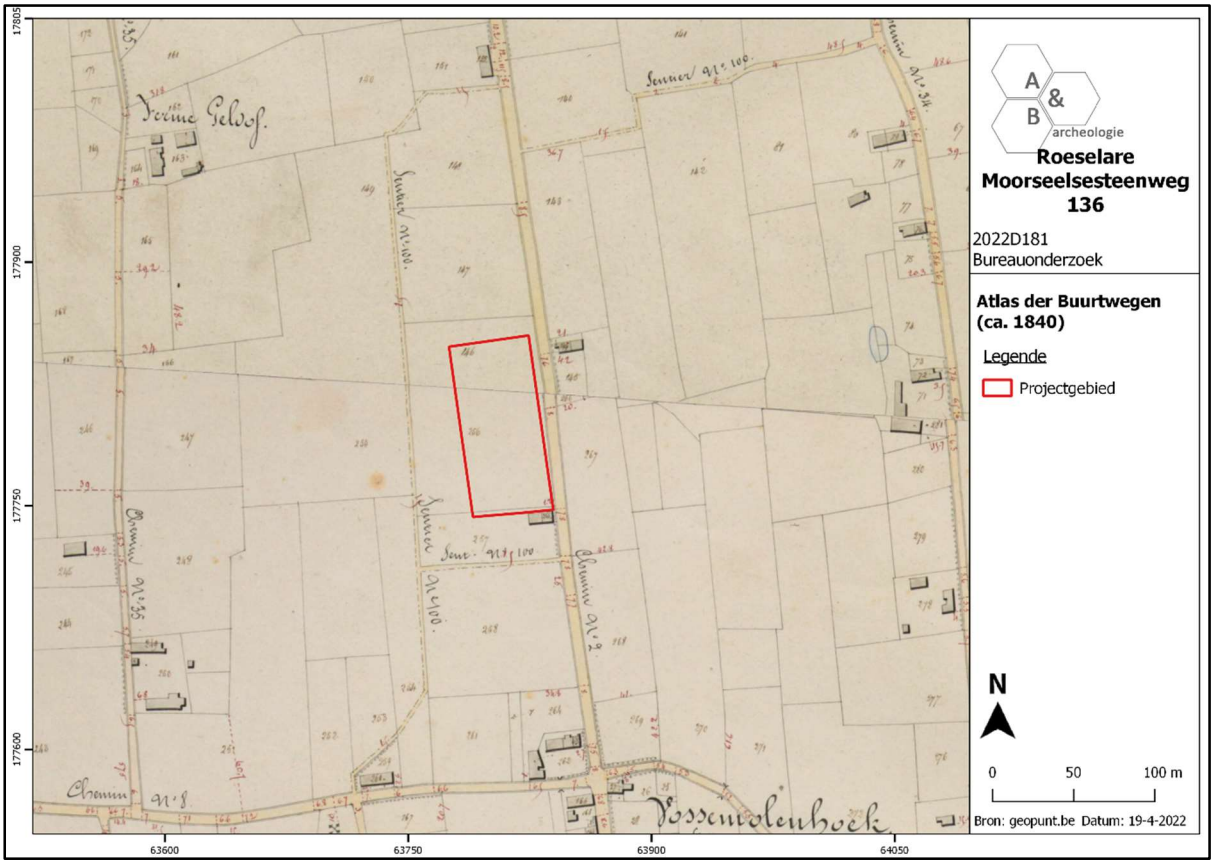

Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

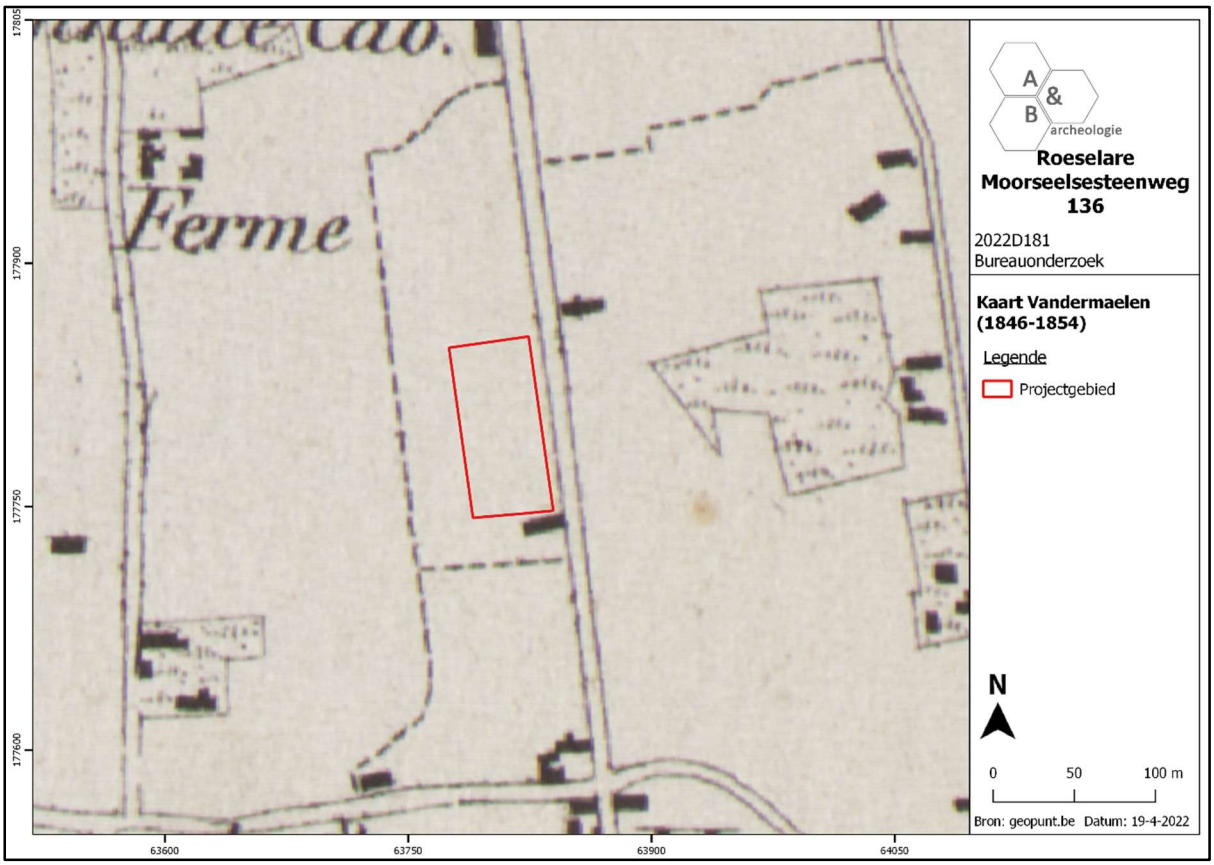

Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

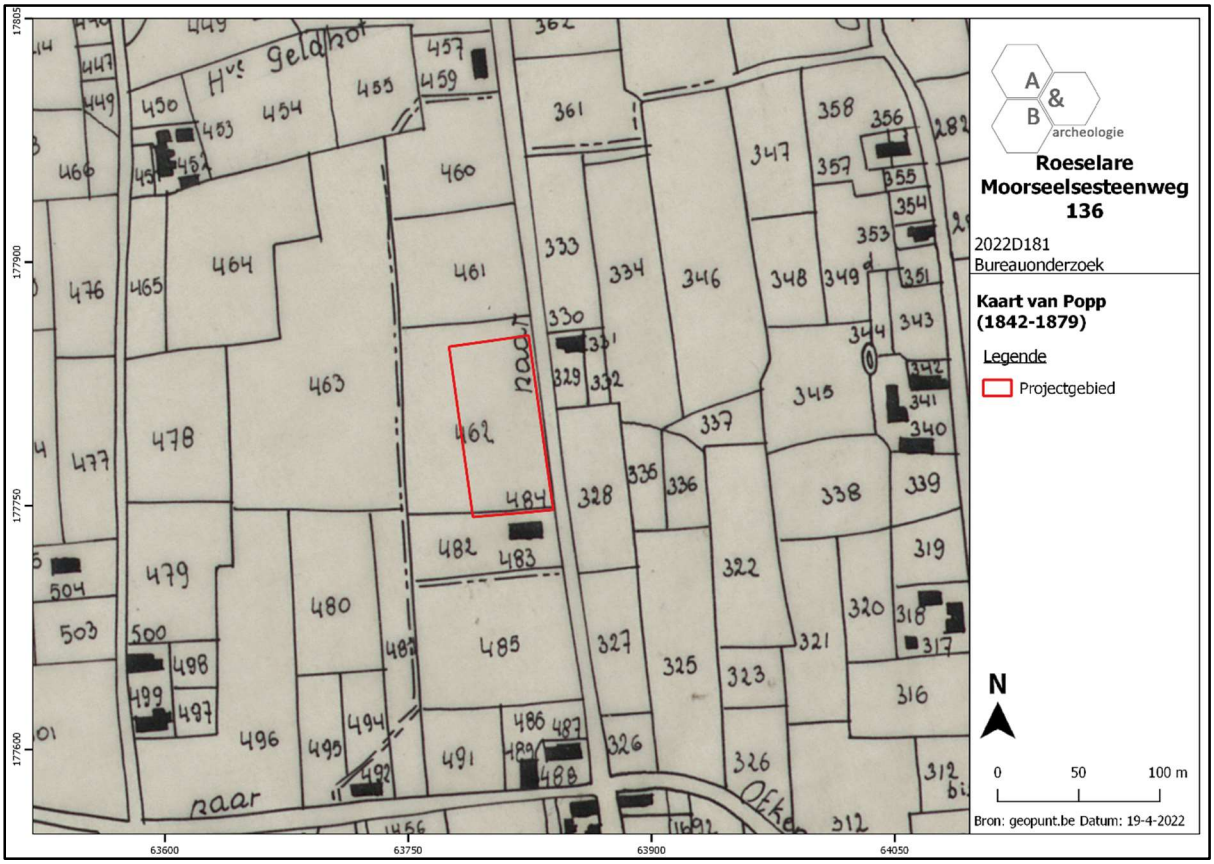

Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

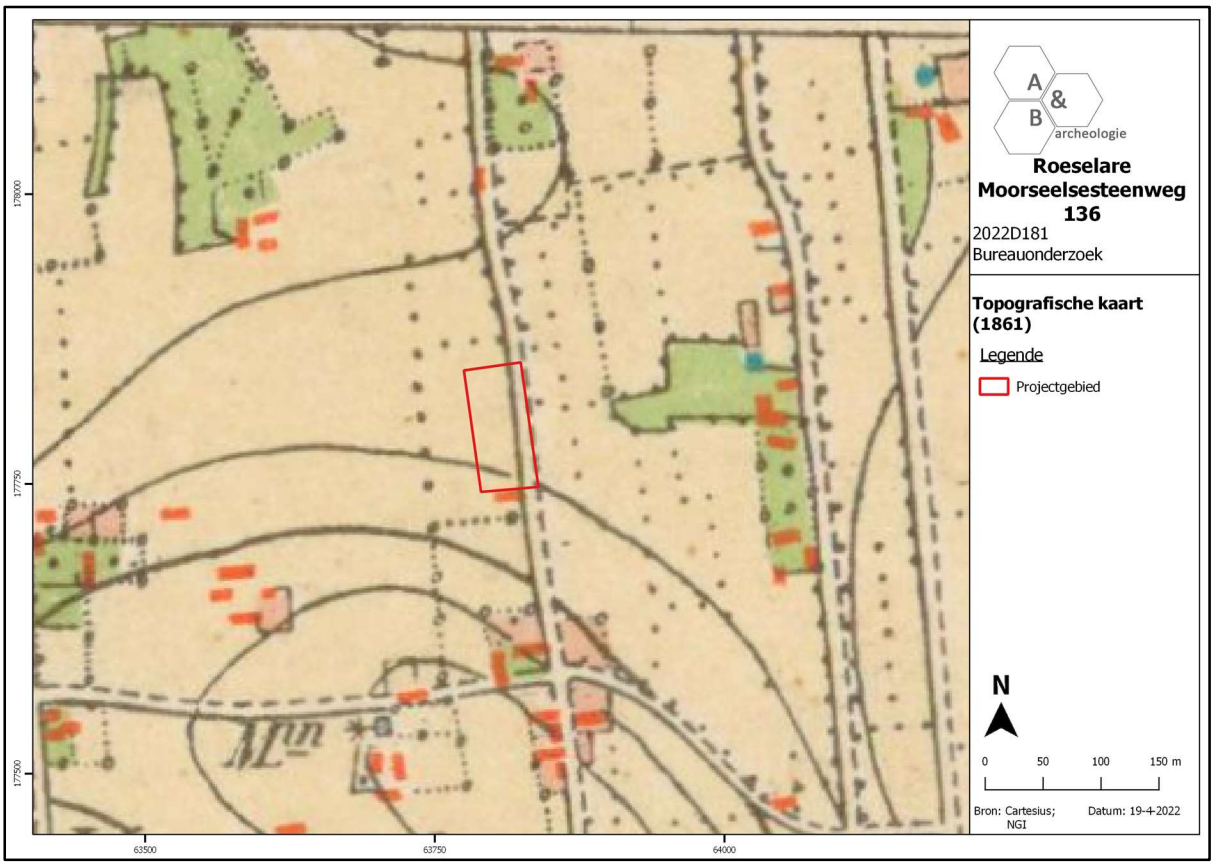

Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 (bron: cartesius.be en NGI).

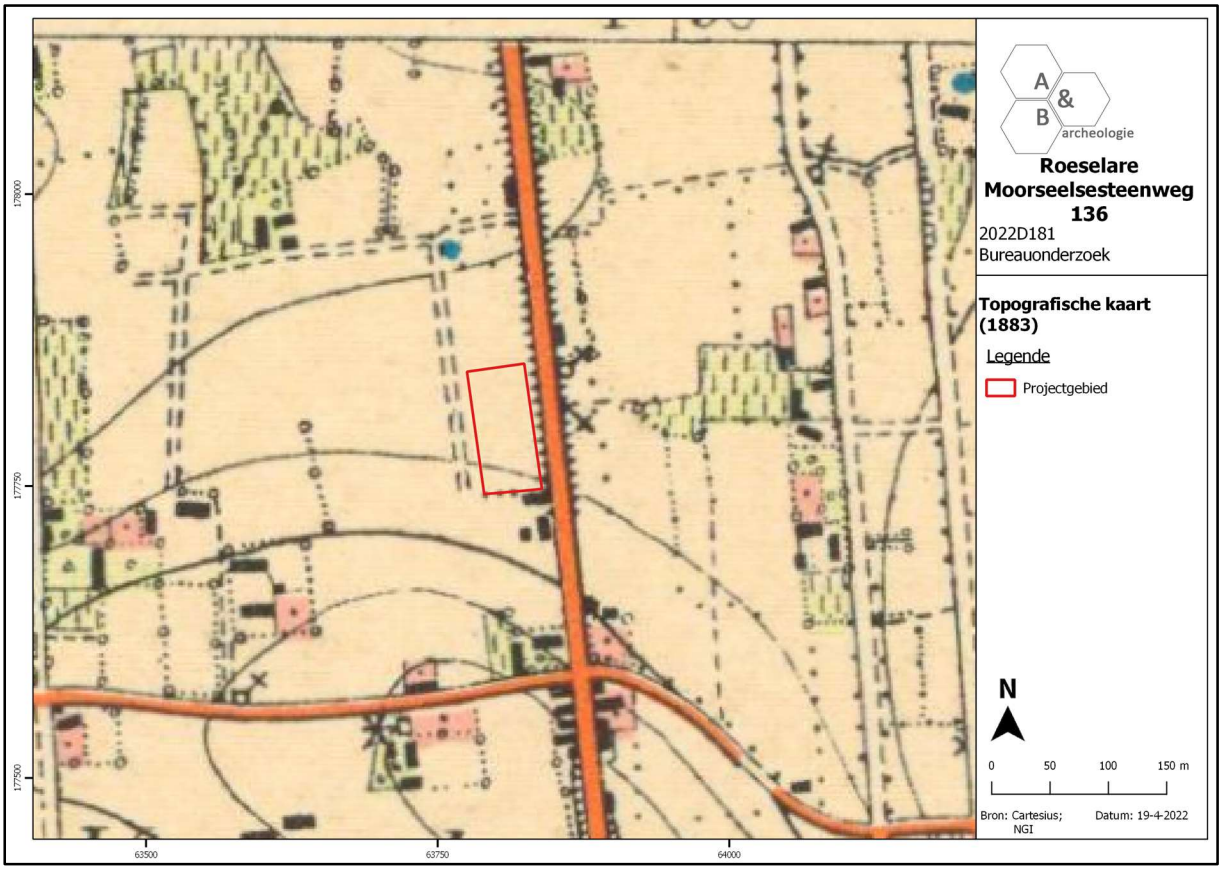

Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).

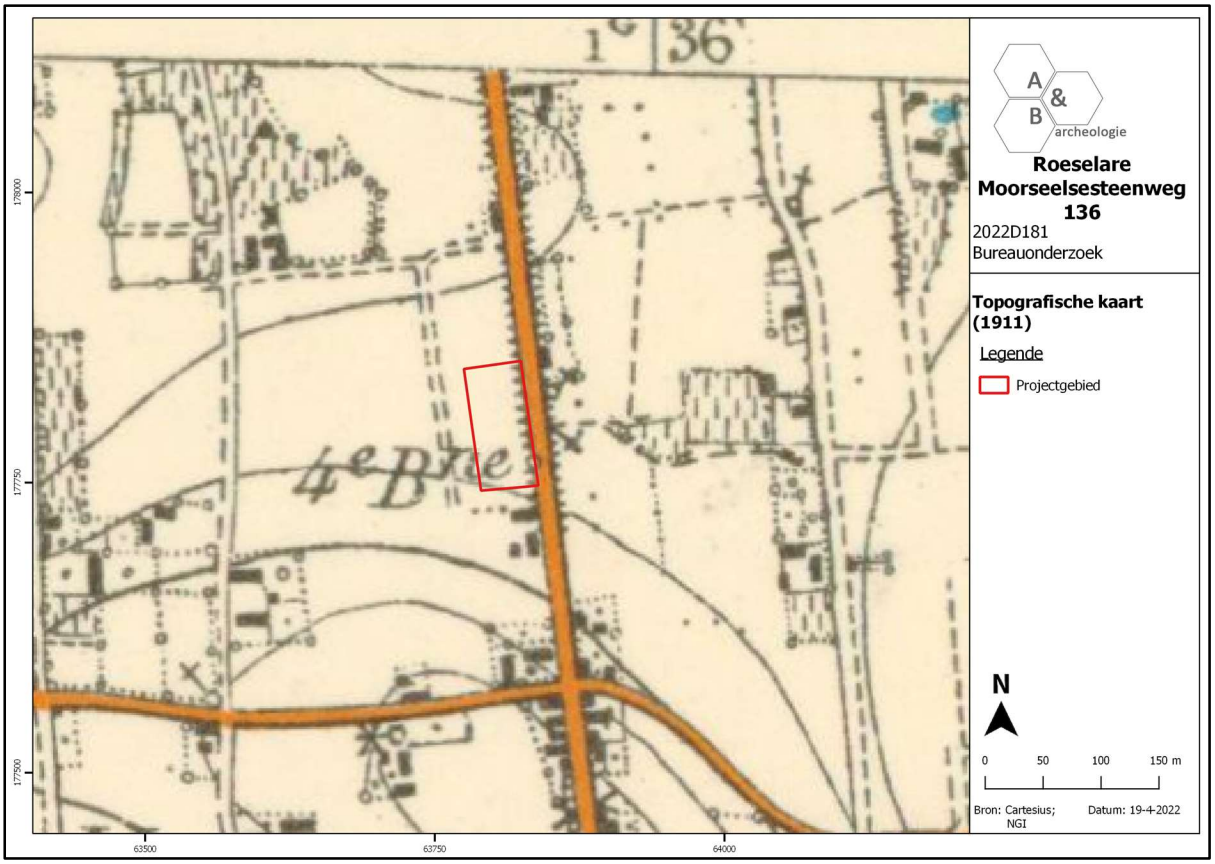

Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911 (bron: cartesius.be en NGI).

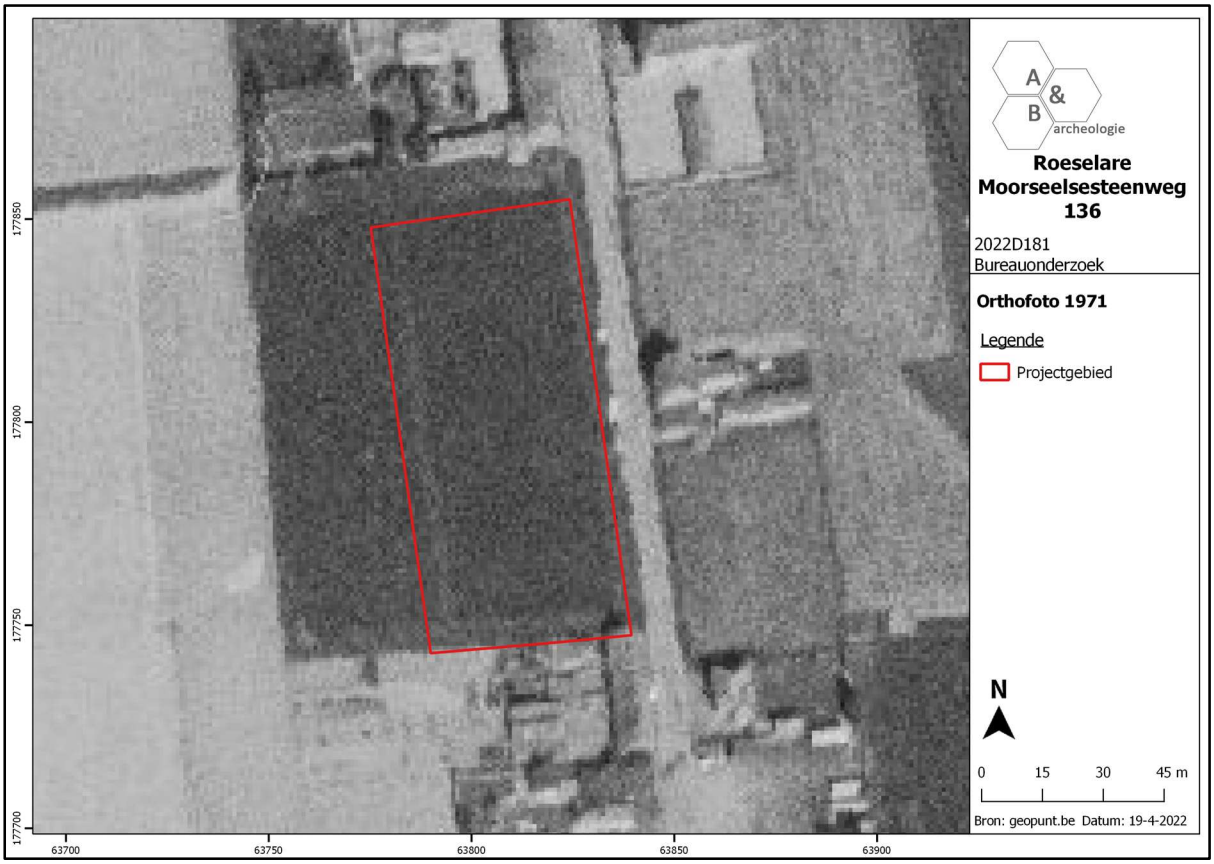

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

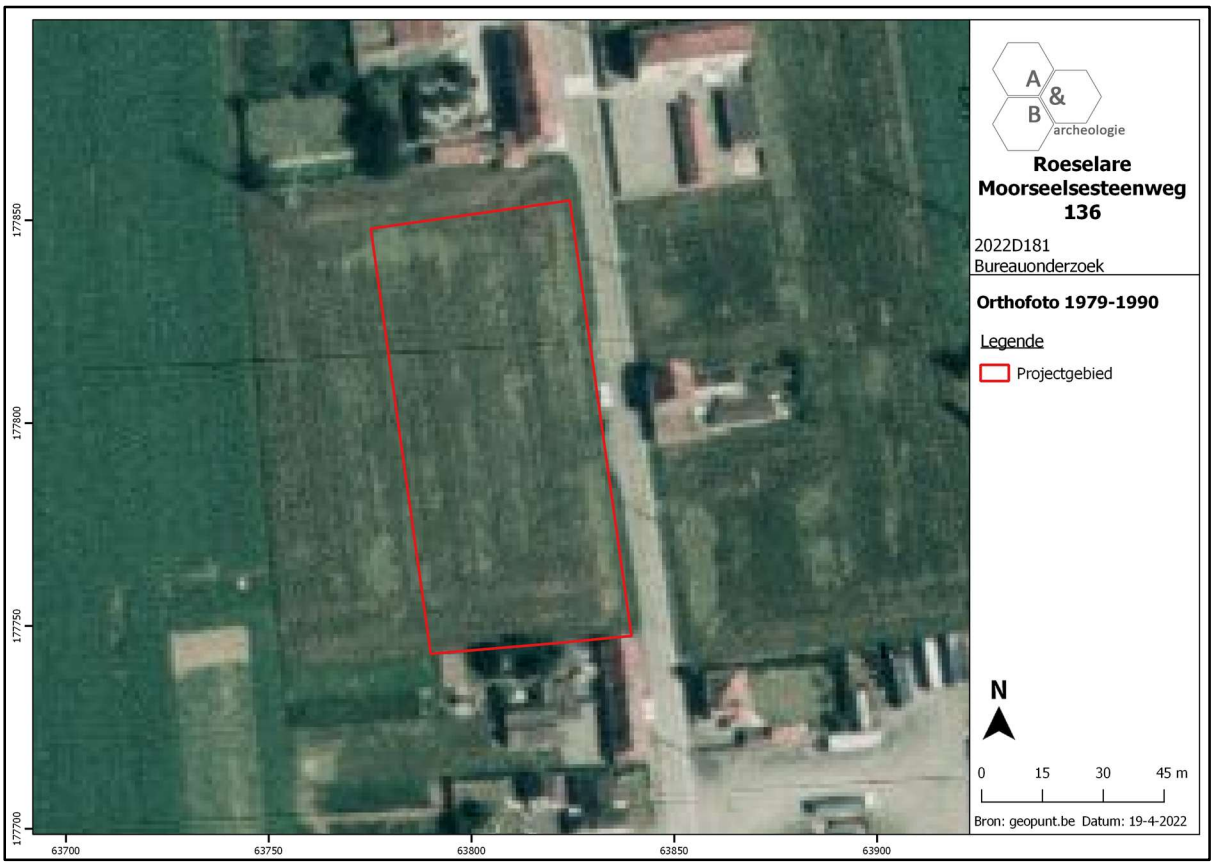

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

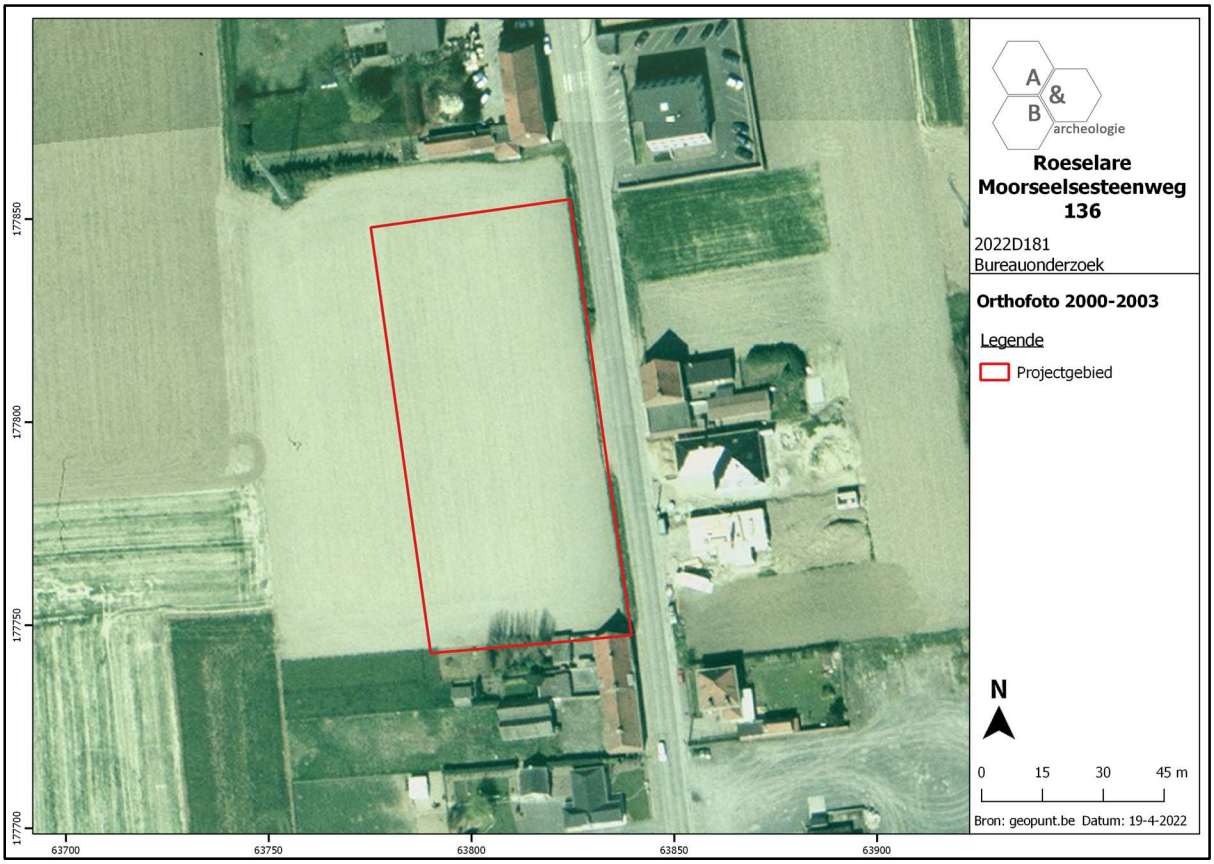

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van 1km) zijn amper archeologische gegevens gekend. De enige archeologische locatie aangeduid op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) betreft een proefsleuvenonderzoek uit 2018 op zo'n 400m ten zuiden van het plangebied, waarbij enkele recente greppels, een tweetal kuilen en enkele bomkraters uit de Eerste Wereldoorlog werden aangetroffen (CAI Locatie 224639).

Op ruimere afstand, op de locatie van het huidige Heilig-Hartziekenhuis zo'n 2km ten noordoosten van het plangebied, werd bij een vooronderzoek en opgraving een meerperiodesite aangetroffen (CAI Locatie 157394 en 983076). De oudste sporen, twee kolenbranderskuilen, zijn op basis van ^{14}C-datering in de late ijzertijd te plaatsen. Uit de vroeg-Romeinse periode dateren 3 brandrestengraven. Een greppel, een mogelijke spieker en enkele kuilen worden op basis van aardewerk aan de Romeinse periode toegeschreven. Een gebouwplattegrond, mogelijk een schuur of woonhuis dateert uit de 9de-10de eeuw en werd omgeven door een enclos die uitgaf op een poel langs het gebouw. Zowel de opvullingslagen van de poel als de enclos-gracht geven een beeld van het toenmalig landschap en landschapsgebruik, namelijk een kleine landbouwexploitatie met akkers waarop rogge, tarwe, haver, tuinboon, vlas en mogelijk gerst verbouwd werd. In de nabijheid bevond zich een droog bos op de hoger gelegen gronden en een moerasbos in de lager gelegen delen van de omgeving. In de loop van de 17de of 18de eeuw werd nog een perceelsgracht gegraven die nog herkenbaar was in de perceelsindeling van het onderzoeksgebied.

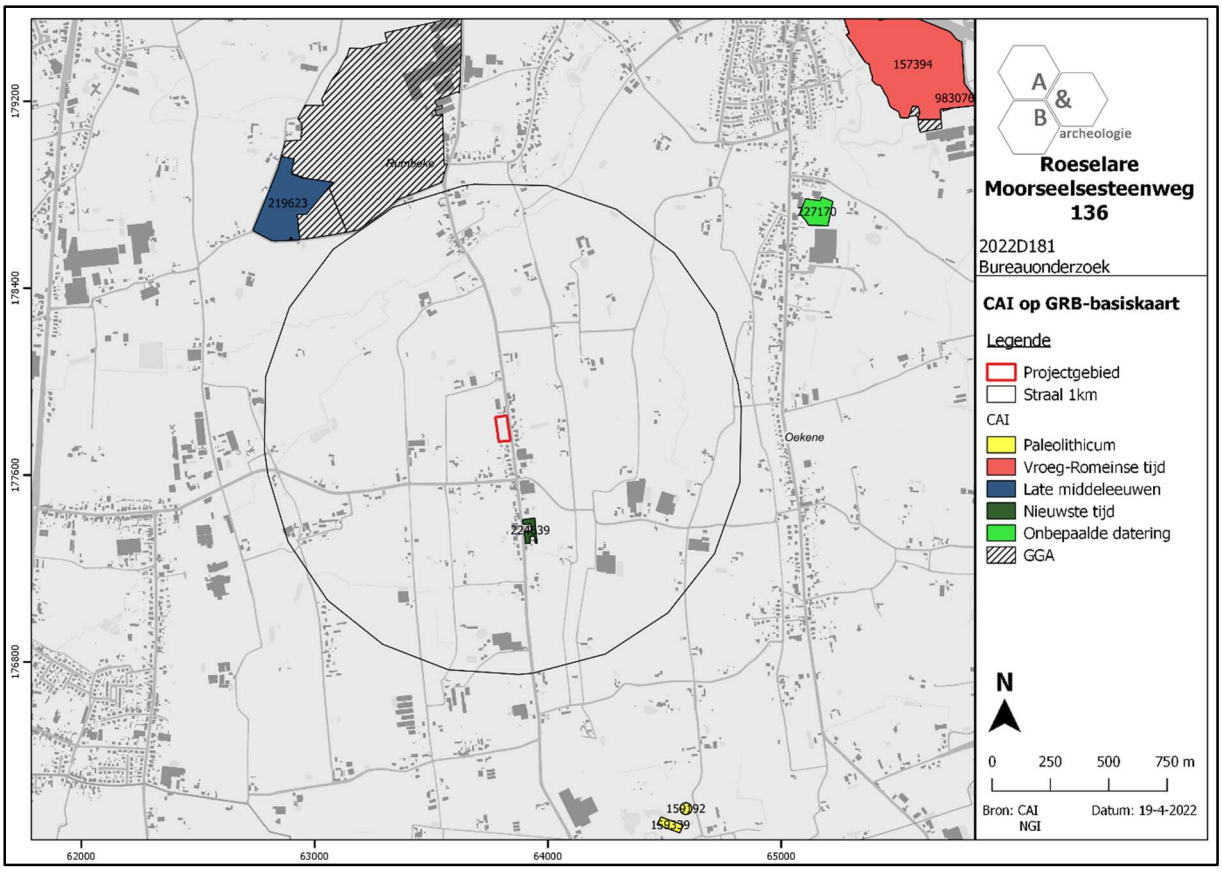

Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

CAI Locatie 219623, ca. 1,2km ten noordwesten van het plangebied, duidt op een proefsleuvenonderzoek waarbij 12 houtskoolmeilers werden aangetroffen, verspreid over het terrein. Enkele greppelstructuren en een depressie zijn te dateren in de late middeleeuwen, 3 perceelsgrachten gaan terug tot de nieuwe tijd.

Een proefsleuvenonderzoek op CAI Locatie 227170, ca. 1,5km ten noordoosten van het terrein, leverde een recent en een ouder grachtensysteem met andere oriëntering op, maar zonder dateringselementen.

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied situeert zich in een landelijke omgeving in het zuiden van Rumbeke, meer dan 3km ten zuiden van de dorpskern die vergroeid is met de stedelijke agglomeratie van Roeselare. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het plangebied onbebouwd en reeds in gebruik als landbouwgrond. Net ten zuiden worden enkele gebouwen aangeduid, de Moorseelsesteenweg is reeds aanwezig. Deze situatie is ook op de 19de- en 20ste-eeuwse kaarten en de recentere luchtfoto's te zien is. Sinds ca. 250 jaar hebben er zich dus geen grootschalige bodemingrepen voorgedaan op het terrein, dat op heden nog steeds als akker in gebruik is. De bebouwing op het perceel net ten zuiden van het plangebied werd enkele jaren geleden afgebroken.

- Doorheen het zuidelijke deel van Rumbeke loopt een west-oost georiënteerde rug, die ten zuiden van het plangebied een kleine uitloper heeft naar het noorden. Het terrein bevindt zich net onderaan de noordflank van deze uitloper. Het plangebied vertoont een geleidelijk dalend verloop van zuid (+26,90m TAW) naar noord (+25,90m TAW). In de directe nabijheid zijn geen natuurlijke waterlopen aanwezig. Ca. 750m ten westen loopt de Godelievebeek, ca. 750m ten oosten de Lakkaartsbeek; deze monden noordwaarts uit in de Babilliebeek, die op zijn beurt ten oosten van de dorspkern van Rumbeke in de Mandel loopt. Op het terrein kan een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht worden, mogelijk met klei op geringe of matige diepte.

- Op archeologisch vlak is de omgeving van het plangebied zo goed als ongekend. De enige relevante gekende vindplaatsen bevinden zich op ruime afstand ten noorden, en toonden zowel bewoning uit de Romeinse en middeleeuwse periode aan, als begraving uit de Romeinse periode en ambachtelijke activiteiten (houtskoolmeilers) uit de ijzertijd.

- Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een gemiddelde verwachting toegekend worden voor het aantreffen van sites met grondsporen uit diverse periodes. Het terrein heeft geen verhoogd potentieel voor in situ bewaring van steentijd artefactensites, daarvoor zijn de landschappelijke (te veraf van een natuurlijke waterbron) en bodemkundige eigenschappen niet gunstig. Het ontbreken van grootschalige bodemingrepen sinds eind 18de eeuw laat toe te veronderstellen dat eventueel aanwezige archeologische sites een goede bewaring kunnen kennen.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 5 bouwloten. Op elk lot wordt een vrijstaande woning gebouwd, met errond een tuin. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, de woningen hebben uitweg naar de Moorseelsesteenweg in het oosten. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het terrein (bouwrijp maken, nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, tuinaanleg,…). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met

een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale oppervlakte van de bouwloten. Er wordt opgemerkt dat het noordelijke deel van bouwlot 5 binnen het magnetisch veld is gelegen van de daar aanwezige hoogspanningsleiding; voor werken in de hoogte in deze zone gelden veiligheidsrestricties.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog niet veel is gekend. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het verkrijgen van de vergunning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer ‘verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem’ (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een ‘vooronderzoek met ingreep in de bodem’ (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

Het landschappelijk kader en de bodemkundige gegevens van het plangebied tonen geen verhoogd potentieel aan op het aantreffen van een in situ bewaarde steentijdsite. Deze onderzoeksmethode kan dan ook buiten beschouwing gehouden worden. De precieze bodemopbouw en eventuele verstoringsgraad van het plangebied kunnen bestudeerd worden tijdens het proefsleuvenonderzoek dat wel wordt geadviseerd (cf. infra).

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing gehouden worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (cf. infra) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied situeert zich in een landelijke omgeving in het zuiden van Rumbeke, meer dan 3km ten zuiden van de dorpskern die vergroeid is met de stedelijke agglomeratie van Roeselare. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het plangebied onbebouwd en reeds in gebruik als landbouwgrond. Net ten zuiden worden enkele gebouwen aangeduid, de Moorseelsesteenweg is reeds aanwezig. Deze situatie is ook op de 19de- en 20ste-eeuwse kaarten en de recentere luchtfoto's te zien is. Sinds ca. 250 jaar hebben er zich dus geen grootschalige bodemingrepen voorgedaan op het terrein, dat op heden nog steeds als akker in gebruik is. De bebouwing op het perceel net ten zuiden van het plangebied werd enkele jaren geleden afgebroken. Er zijn geen archeologische gegevens gekend over het terrein of de nabije omgeving.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 5 bouwloten. Op elk lot wordt een vrijstaande woning gebouwd, met errond een tuin. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, de woningen hebben uitweg naar de Moorseelsesteenweg in het oosten. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het terrein (bouwrijp maken, nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, tuinaanleg,…). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale oppervlakte van de bouwloten. Er wordt opgemerkt dat het noordelijke deel van bouwlot 5 binnen het magnetisch veld is gelegen van de daar aanwezige hoogspanningsleiding; voor werken in de hoogte in deze zone gelden veiligheidsrestricties.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Op basis van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet worden bevestigd. De kans is echter niet onbestaande.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het verder archeologisch vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Dit proefsleuvenonderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen

aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor het verkavelen van gronden te Rumbeke Moorseelsesteenweg 136 (deelgemeente van Roeselare, provincie West-Vlaanderen), waarbij de oppervlakte van de te verkavelen percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 5357m² groot, heeft een rechthoekige vorm en grenst in het oosten aan de Moorseelsesteenweg. Het terrein is onbebouwd en volledig in gebruik als landbouwgrond. Het is gelegen ten zuiden van woning Moorseelsestraat 136 en ten noorden van woning Moorseelsestraat 150. Tussen woning nr. 136 en het plangebied is een bovengrondse hoogspanningsleiding aanwezig.

Het plangebied situeert zich in een landelijke omgeving in het zuiden van Rumbeke, meer dan 3km ten zuiden van de dorpskern die vergroeid is met de stedelijke agglomeratie van Roeselare. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het plangebied onbebouwd en reeds in gebruik als landbouwgrond. Net ten zuiden worden enkele gebouwen aangeduid, de Moorseelsesteenweg is reeds aanwezig. Deze situatie is ook op de 19de- en 20ste-eeuwse kaarten en de recentere luchtfoto's te zien is. Sinds ca. 250 jaar hebben er zich dus geen grootschalige bodemingrepen voorgedaan op het terrein, dat op heden nog steeds als akker in gebruik is. De bebouwing op het perceel net ten zuiden van het plangebied werd enkele jaren geleden afgebroken.

Doorheen het zuidelijke deel van Rumbeke loopt een west-oost georiënteerde rug, die ten zuiden van het plangebied een kleine uitloper heeft naar het noorden. Het terrein bevindt zich net onderaan de noordflank van deze uitloper. Het plangebied vertoont een geleidelijk dalend verloop van zuid (+26,90m TAW) naar noord (+25,90m TAW). In de directe nabijheid zijn geen natuurlijke waterlopen aanwezig. Ca. 750m ten westen loopt de Godelievebeek, ca. 750m ten oosten de Lakkaartsbeek; deze monden noordwaarts uit in de Babilliebeek, die op zijn beurt ten oosten van de dorspkern van Rumbeke in de Mandel loopt. Op het terrein kan een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht worden, mogelijk met klei op geringe of matige diepte.

Op archeologisch vlak is de omgeving van het plangebied zo goed als ongekend. De enige relevante gekende vindplaatsen bevinden zich op ruime afstand ten noorden, en toonden zowel bewoning uit de Romeinse en middeleeuwse periode aan, als begraving uit de Romeinse periode en ambachtelijke activiteiten (houtskoolmeilers) uit de ijzertijd.

Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een gemiddelde verwachting toegekend worden voor het aantreffen van sites met grondsporen uit diverse periodes. Het terrein heeft geen verhoogd potentieel voor in situ bewaring van steentijd artefactensites, daarvoor zijn de landschappelijke (te veraf van een natuurlijke waterbron) en bodemkundige eigenschappen niet gunstig. Het ontbreken van grootschalige bodemingrepen sinds eind 18de eeuw laat toe te veronderstellen dat eventueel aanwezige archeologische sites een goede bewaring kunnen kennen.

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 5 bouwloten. Op elk lot wordt een vrijstaande woning gebouwd, met errond een tuin. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, de woningen hebben uitweg naar de Moorseelsesteenweg in het oosten. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het terrein (bouwrijp maken, nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, tuinaanleg,…). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale oppervlakte van de bouwloten. Er wordt opgemerkt dat het noordelijke deel van bouwlot 5 binnen het magnetisch veld is gelegen van de daar aanwezige hoogspanningsleiding; voor werken in de hoogte in deze zone gelden veiligheidsrestricties.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog niet veel is gekend. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het verkrijgen van de vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten voor dit onderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- https://inventaris.onroerenderfgoed.be
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- http://www.geopunt.be/kaart
- http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/
- http://www.ngi.be/topomapviewer/
- https://www.google.com/maps

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2021 (bron: geopunt.be)..... 7
Figuur 2 Zicht vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps). 8
Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer). 9
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 10
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 11
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be). 11
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... 12
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be). 13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be). 13
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be). 14
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV). 15
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be)..... 16
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 16
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 17
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)..... 19
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be). 20
Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be). 20
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be). 21
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 (bron: cartesius.be en NGI). 21
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI). 22
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911 (bron: cartesius.be en NGI). 22
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be)..... 23
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be). 23
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be). 24
Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI). 25